

**Волинський національний університет
імені Лесі Українки**

Катерина Десятник

Родинна педагогіка

Методичні рекомендації

Луцьк - 2024

Міністерство освіти і науки України
Волинській національній університет імені Лесі Українки
Факультет педагогічної освіти та соціальної роботи
Кафедра теорії і методики початкової освіти

Катерина Десятник

Родинна педагогіка

Методичні рекомендації

Луцьк – 2024

УДК 37.018.1(072)

Д 37

*Рекомендовано до друку науково-методичною комісією
факультет педагогічної освіти та соціальної роботи
Волинського національного університету імені Лесі Українки.
(протокол № 3 від 15.10.2024 р.)*

Рецензент:

Алендарь Н.І. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти.

Десятник К. В.

Д 37 **Родинна педагогіка:** методичні рекомендації до виконання практичних, індивідуальних завдань та самостійної роботи для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 013 Початкова освіта. Луцьк: ВНУ імені Лесі Українки, 2024. 50 с.

Методичні рекомендації містять завдання для виконання практичних, самостійної та індивідуальної роботи з вибіркового освітнього компонента «Родинна педагогіка», термінологічний словник, тести контролю знань здобувачів освіти, перелік питань до заліку, список рекомендованої літератури, додатки.

Методичні вказівки адресовано здобувачам вищої освіти спеціальності 013 Початкова освіта, викладачам, вихователям, батькам.

УДК 37.018.1(072)

© Десятник К.В., 2024

© Волинській національний ніверситет
імені Лесі Українки, 2024

ЗМІСТ

Вступ	5
Розділ I. Структура освітнього компонента	9
Розділ II. Практичні заняття	10
Практичне 1. Сім'я як основний інститут виховання особистості	10
Практичне 2. Функції сучасної сім'ї, типи сімей.....	11
Практичне 3. Методи дослідження сім'ї і сімейного виховання	12
Практичне 4. Роль членів родини у сімейному вихованні.....	13
Практичне 5. Основи методики сімейного виховання	14
Практичне 6. Умови сімейного виховання	15
Практичне 7. Особливості виховання дитини в сім'ях різних типів	16
Практичне 8. Загальні проблеми розвитку та поведінки дітей	17
Практичне 9. Видатні педагогі, письменники про виховання дітей в родині	18
Практичне 10. Міжнародний досвід виховання дітей в сім'ї	18
Розділ III. Політика оцінювання	19
Розділ IV. Індивідуальне науково-дослідне завдання (ІНДЗ).....	21
Розділ V. Питання до заліку	22
Розділ VI. Тестові завдання	24
Розділ VII. Термінологічний словник	32
Рекомендована література	37
Додатки.....	42

ВСТУП

«Родинна педагогіка» належить до переліку вибірових компонентів освітньо-професійної програми Початкова освіта підготовки бакалавра за спеціальністю 013 Початкова освіта і забезпечує загальний та професійний розвиток здобувачів вищої освіти. Вивчення ОК дає можливість бакалаврам розширити коло знань про особливості виховання особистості в родині, оволодіти вміннями й навичками взаємодії й спілкування з дітьми, володіти засоби, методами та прийомами здійснення сімейного виховання. Предметом вивчення освітнього компонента є суть, механізми виховання в сім'ї, вплив родинного виховання на становлення особистості дитини.

Пререквізити:

Попередніми ОК, на яких базується «Родинна педагогіка», є: «Загальна педагогіка та історія педагогічної думки», «Психологія загальна», «Психологія педагогічна та дитяча», «Теорія і методика виховання в початковій школі».

Постреквізити:

Сформовані під час вивчення ОК компетентності становитимуть основу для вивчення окремих вибірових освітніх компонентів, написання курсової роботи з педагогіки/психології проходження педагогічної практики.

Мета і завдання освітнього компонента

Метою викладання ОК «Родинна педагогіка» є вивчення здобувачами освіти суті й механізмів виховання дітей у сім'ї, впливу родинного виховання на становлення особистості дитини; ознайомлення з комплексом методів і прийомів сімейного виховання, особливостями їх практичної реалізації.

Основними *завданнями* вивчення освітнього компонента «Родинна педагогіка» є:

сформувати знання здобувачів освіти про сім'ю як основний інститут виховання особистості; сформувати знання про функції та типи сучасної сім'ї; сформувати уявлення про стилі виховання дітей в сім'ї; права, обов'язки, відповідальність батьків за виховання та розвиток дитини; роль батька і матері у вихованні; особливості фізіологічного, психологічного, соціального розвитку дітей; ознайомити з можливими напрями виховання дітей в сім'ї; ознайомити з комплексом методів родинного виховання; формувати вміння аналізувати і та оцінювати виховний потенціал сім'ї; сформувати уявлення про характер взаємостосунків і спілкування батьків із дітьми; здатність екологічно вирішувати конфліктні ситуації; розвивати практичні вміння і навички дослідження сім'ї й особливостей родинного виховання; виробити вміння використовувати на практиці форми та методи сімейного виховання; формувати здатність подолання проблемної поведінки дітей.

Компетентності, яких здобувач освіти набуде в результаті вивчення освітнього компонента:

Інтегральна компетентність

здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі початкової освіти з розумінням відповідальності за свої дії.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК-1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК-2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК-5. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК-6. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК-7. Здатність діяти соціально відповідально і свідомо.

ЗК-8. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

ЗК-9. Здатність використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового й безпечного способу життя, готовність до здоров'язбережувальної діяльності в освітньому закладі та створення психолого-педагогічних умов для психосоціальної підтримки розвитку та навчання дітей в умовах надзвичайних ситуацій на основі усвідомлення цінності життя та здоров'я учасників освітнього процесу.

Спеціальні (фахові) компетентності (СК):

СК-4. Здатність управляти власними емоційними станами, налагоджувати конструктивну та партнерську взаємодію з учасниками освітнього процесу, формувати мотивацію здобувачів початкової освіти до навчання та організувати їхню пізнавальну діяльність.

СК-6. Здатність до організації освітнього процесу в початковій школі з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей молодших школярів, розвитку в них критичного мислення та формування ціннісних орієнтацій.

СК-11. Здатність до здійснення профілактичних заходів щодо збереження життя та здоров'я учнів початкової школи, до надання їм домедичної допомоги, до протидії та попередження булінгу, різних проявів насильства.

СК-12. Здатність доносити до фахівців і нефахівців інформацію, ідеї, проблеми, рішення, власний досвід та аргументувати їх на засадах партнерської взаємодії в умовах початкової школи.

Програмні результати навчання (ПР):

ПРН-01. Організовувати монологічну, діалогічну та полілогічну форми спілкування з молодшими школярами, іншими учасниками освітнього процесу, представниками громади, поважаючи права людини та суспільні цінності; формувати судження, що враховують соціальні, наукові та етичні аспекти.

ПРН-07. Планувати й здійснювати освітній процес з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей молодших школярів, забезпечувати розвиток пізнавальної діяльності учнів, формувати в них мотивацію до навчання.

ПРН-08. Організовувати конструктивну та партнерську взаємодію з учасниками освітнього процесу початкової школи, використовувати практики самозбереження психічного здоров'я, усвідомленого емоційного реагування.

ПРН-09. Планувати та організовувати освітній процес у початковій школі, позаурочні й позашкільні заняття та заходи, використовуючи різні організаційні форми навчання та типи занять, із дотриманням принципу науковості та вимог нормативних документів початкової школи.

ПРН-13. Організовувати освітній простір з дотриманням принципів універсального дизайну, безпечно, проєктувати навчальні осередки у класі спільно з молодшими школярами з урахуванням їхніх вікових особливостей, інтересів і потреб, забезпечувати дотримання вимог безпеки життєдіяльності, санітарії та гігієни, створювати психологічно комфортні умови освітнього процесу.

ПРН-15. Здійснювати профілактичні заходи щодо збереження життя та фізичного й психічного здоров'я здобувачів початкової освіти, надавати їм домедичну допомогу (за потреби), планувати та реалізовувати заходи щодо попередження і протидії булінгу та різних проявів насильства чи будь-якої з форм дискримінації серед учнів початкової школи й інших учасників освітнього процесу.

ПРН-16. Використовувати основні техніки спілкування з дорослими людьми, різні форми та засоби комунікації з батьками, колегами, іншими фахівцями з метою підтримки здобувачів у освітньому процесі початкової школи, керувати педагогічним і професійним розвитком осіб та груп.

Soft skills: системне, аналітичне та критичне мислення (здатність знаходити та аналізувати факти, події, зміни, визначати пріоритетні та другорядні елементи у системі); комунікативні навички (готовність до вільної

комунікації з учасниками освітнього процесу); дитиноцетризм у роботі вчителя (сприймання дитини як цінності, розуміння її потреб); уміння працювати в команді (здатність до роботи в групі, продуктивної співпраці, ведення переговорів); креативність, оригінальність та ініціативність (здатність генерувати ідеї, варіативність мислення, свобода); лідерство (здатність очолити групу, мотивувати, нести відповідальність за колективну діяльність, у т.ч. за невдачі); гнучкість і адаптивність (здатність адаптуватися до умов, що швидко змінюються та є непередбачуваними, вміння оперативно вирішувати освітні завдання в кризових умовах).

РОЗДІЛ І. СТРУКТУРА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лекції	Практ.	Самост. робота	Конс.	**Форми, методи оцінювання/ Бали
Змістовий модуль 1. Теоретичні засади родинної педагогіки						
Тема 1. Теоретичні основи педагогіки сімейного виховання	9	1	1	7		УІО/ПІО/ІРС – 2 б.
Тема 2. Сім'я як основний інститут виховання особистості	10	1	1	7	1	УІО/ПІО/ІРС – 2 б.
Тема 3. Функції сучасної сім'ї	9	1	1	7		УІО/ПІО/ІРС – 2 б.
Тема 4. Типологія сімей	9	1	1	7		УІО/ПІО/ІРС – 2 б.
Тема 5. Методи дослідження сім'ї і сімейного виховання	11		2	8	1	УІО/ПІО/ІРС – 4 б.
Контрольна робота 1						Т–20 б.
Разом за змістовим модулем 1	48	4	6	36	2	32 бали
Змістовий модуль 2. Методично-практичні аспекти виховання в сім'ї						
Тема 6. Роль членів родини у сімейному вихованні	10	1		8	1	
Тема 7. Особливості анатомо-фізіологічного та соціально-психічного розвитку дітей і врахування їх у вихованні	11		2	8	1	УІО/ПІО/ІРС – 4 б.
Тема 8. Основи методики сімейного виховання	12	1	2	8	1	УІО/ПІО/ІРС – 4 б.
Тема 9. Умови сімейного виховання	11	1	1	8	1	УІО/ПІО/ІРС– 2 б.
Тема 10. Загальні проблеми розвитку та поведінки дітей	10	1	1	8		УІО/ПІО/ІРС – 2 б.
Тема 11. Особливості виховання дитини в сім'ях різних типів	11		2	8	1	УІО/ПІО/ІРС – 4 б.
Тема 12. Особливості взаєностосунків і спілкування батьків із дітьми	12	1	2	8	1	УІО/ПІО/ІРС 4 б.
Тема 13. Видатні педагоги та психологи про виховання дитини в сім'ї	12	1	2	8	1	УІО/ПІО/ІРС– 4 б.
Тема 14. Зарубіжний досвід сімейного виховання	13		2	10	1	УІО/ПІО/ІРС– 4 б.
Контрольна робота 2						Т – 30 б.
Разом за змістовим модулем 2	102	6	14	74	8	58 балів
ІНДЗ (за наявності)						ІНДЗ – 10 б
Всього годин/Балів	150	10	20	110	10	100

** **Форми оцінювання:** усна (У), письмова (П).

** **Методи оцінювання:** УІО/ПІО – усне/письмове індивідуальне опитування, УФО/ПФО – усне/письмове фронтальне опитування, ІНДЗ/ІРС – індивідуальне завдання/індивідуальна робота здобувача освіти, Т – тестування.

РОЗДІЛ II. ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

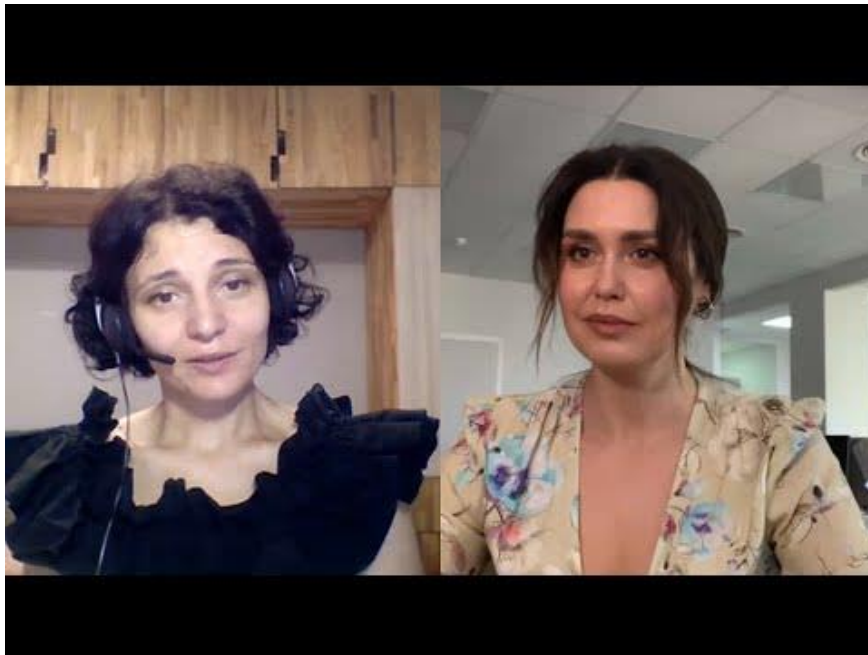
Практичне 1. Сім'я як основний інститут виховання особистості

1. Історія виникнення сім'ї. Становлення та розвиток сім'ї як суспільного інституту.
2. Поняття про шлюб і сім'ю як малу соціальну групу. Поняття родини, роду.
3. Етапи розвитку сім'ї.
4. Національні традиції української родинної педагогіки.

Практичний блок для самостійної роботи

№ 1. Переглянути відео «Як говорити з дітьми про війну: поради дитячого психолога Світлани Ройз» <https://www.youtube.com/watch?v=nlN-j30ImaI>

Окресліть основні позиції проблеми.

№ 2. Дібрати українські прислів'я і приказки про сім'ю, родину, виховання дітей.

№ 3. Розробіть модель-схему взаємозв'язку родинної педагогіки та інших наук.

Практичне 2. Функції сучасної сім'ї, типи сімей

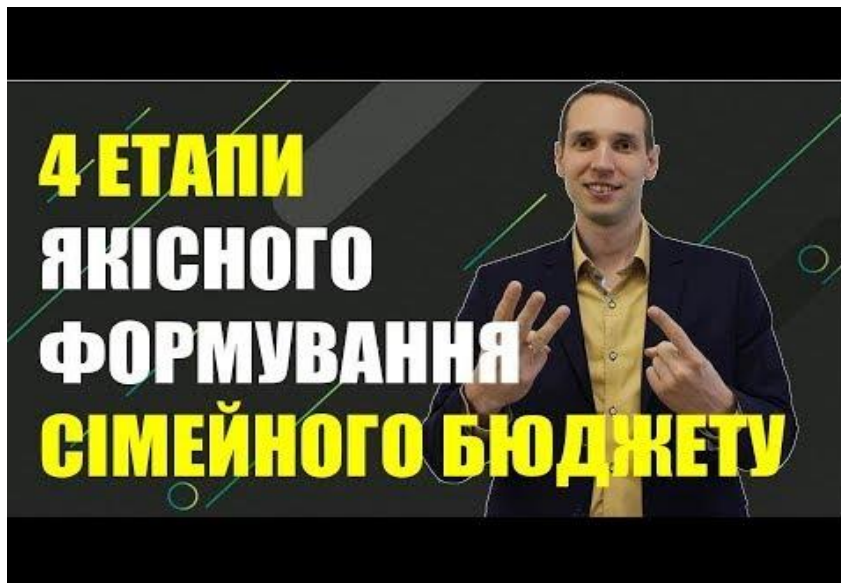
1. Виховна функція сім'ї та функція психологічного захисту.
2. Економічна і господарсько-побутова функції сім'ї.
3. Сексуальна функція і репродуктивна функції сім'ї.
4. Комунікативна функція. Психологічний клімат сім'ї його значення.
5. Рекреативна функція. Організація дозвілля та відпочинку дітей в сім'ї.
6. Класифікація сімей за різними критеріями. Сім'ї, які перебувають у складних життєвих обставинах.
7. Характеристика сімей за якістю сімейних взаємин: благополучна сім'я, неблагополучна.

Практичний блок для самостійної роботи

№ 1. Перегляньте відео щодо формування сімейного бюджету:

- ✓ Планування сімейного бюджету:
<https://drive.google.com/file/d/1aCLW2Z22hSY1DmKiyRirBKED1cn7TSo/view?usp=sharing>
- ✓ Етапи формування сімейного бюджету:
<https://youtu.be/ХуЕЕууРХСmE?si=7Ycje4rtlzfHOCZB>

Запропонуйте своє бачення планування сімейного бюджету.

№ 2. Ознайомитись з Положенням про управління соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді Луцької міської ради.

Підготувати повідомлення:

- *мета діяльності і завдання Управління*
- *основні повноваження*

№ 3. Ознайомитись з Положенням про службу у справах дітей Луцької міської ради. Розкрити основні повноваження служби.

Практичне 3. Методи дослідження сім'ї і сімейного виховання

1. Метод спостереження сімейного виховання.
2. Методи опитування та анкетування дорослих членів сім'ї і дітей.
3. Проективні методики в дослідженні сімейного виховання.
4. Малюнкові методики вивчення внутрісімейних відносин.
5. Тестові методики, як спосіб вивчення сімейного виховання.
6. Графічні методи дослідження сімейного виховання.
7. Програми вивчення сімейного досвіду виховання як комплексний спосіб дослідження.

Практичний блок для самостійної роботи

Підготувати дві діагностувальні методики (за вибором) спрямовані на вивчення сім'ї, подружньо-сімейних взаємин, особливостей сімейного виховання, взаємостосунків у сім'ї, стилю виховання, програму вивчення сім'ї школяра. Методики потрібно розподілити між собою, вони не повинні повторюватись в групі під час презентації на практичному занятті.

Орієнтовний список методик:

1. Проективна методика Рене Жиля для дослідження сфери міжособистісних стосунків дитини та її сприймання сімейних стосунків.
2. Тест-опитувальник батьківського ставлення Варги-Століна.
3. Методика ідентифікації дітей з батьками (опитувальник А. І. Зарова).
4. Методика «Рольові очікування і домагання у шлюбі (РОД)» О. Волкової, Г. Трапезникової.
5. Виявлення характеру взаємодії подружжя в конфліктній ситуації. (Ю. Є. Альошина, Л. Я. Гозман, Е. М. Дубовська).
6. Тест «Сімейна соціограма» (Е. Г. Ейдемільер).
7. Методика «Розподіл ролей у сім'ї» (Ю.Є.Альошина, Л.Я.Гозман, Є.М.Дубовська).
8. Тематичний апперцептивний тест (thematic apperception test, ТАТ).
9. Дитячий апперцептивний тест.
10. Малюнкова методика «Малюнок сім'ї» («Кінетичний малюнок сім'ї»). Проективна методика «Три дерева».
11. Модель оцінки сім'ї В.Біверса і М. Войлеро.
12. Ваш варіант.

Практичне 4. Роль членів родини у сімейному вихованні

1. Готовність молоді до сімейного життя. Чинники готовності до подружніх взаємин.
2. Готовність подружжя до відповідального батьківства.
3. Підстави позбавлення батьківських прав відповідно до Сімейного кодексу України.
4. Роль та функції батька і матері у вихованні дітей (сина, доньки).
5. Роль інших членів родини у вихованні дітей (бабуся, дідусь, хрещені батьки).
6. Значення сімейних традицій (звичаїв, ритуалів) у вихованні дітей.
7. Особливості анатомо-фізіологічного та соціально-психічного розвитку дітей і врахування їх у вихованні.

Практичний блок для самостійної роботи

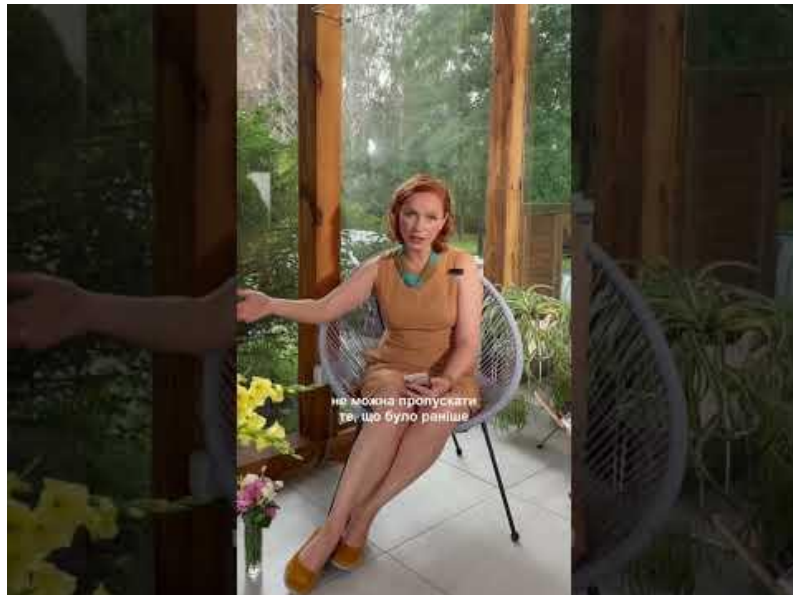
№1. Підготувати презентацію «Відповідальність батьків за виховання та розвиток дитини».

№2. Перегляньте відео про те, коли краще віддавати дитину до школи:

а) Марії Сичинської – психолога, спеціаліста з батьківсько-дитячих стосунків

<https://www.instagram.com/reel/CoQEfh0rpq4/?igshid=MTc4MmM1YmI2Ng==>

б) Марини Романенко – дитячого психолога «В якому віці краще віддати дитину до школи?»

Ваша думка з цього приводу, обґрунтуйте?»

№3. *Співпереживати* – значить переживати разом з дитиною, розділяти її переживання, розуміти її і співчувати.

Перегляньте відео «Фрази, які знищують щирість»:
<https://vm.tiktok.com/ZMjVg6o6J/>

Як правильно батькам підтримати дитину, яка відчувається погано, і не знецінювати її почуття?

Практичне 5. Основи методики сімейного виховання

1. Заохочення і покарання дітей в сім'ї.
2. Правила та альтернативні методи покарання дітей в сім'ї.
3. Шляхи та методи формування самостійності дітей у родині.
4. Як ефективно привчати дитину до дисципліни.
5. Шляхи та методи формування лідерських якостей у дітей молодшого шкільного віку.
6. Організація ігрової діяльності в сім'ї. Сучасні іграшки та ігри дітей.

Практичний блок для самостійної роботи

№1. Перегляньте відео про те, як правильно забороняти дитині Марії Сичинської – психолога, спеціаліста з батьківсько-дитячих стосунків

<https://www.instagram.com/reel/CxBJuhLND1T/?igshid=MzRIODBiNWFIZA>==

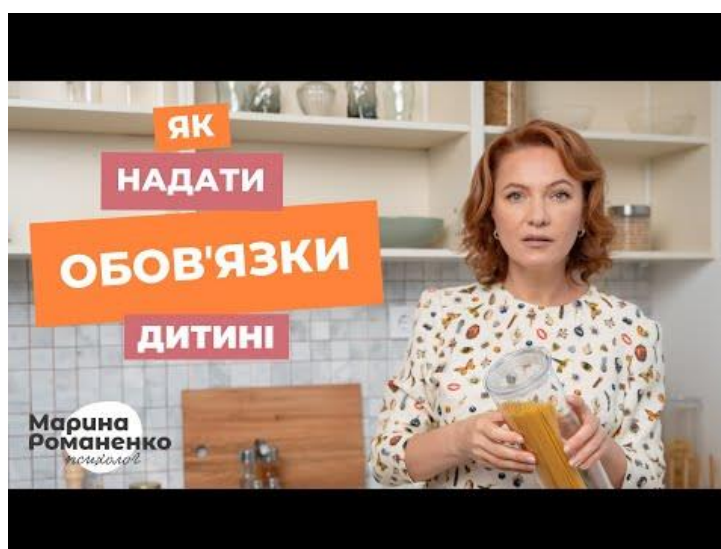
Ваша думка з цього приводу, які лайфхаки ви додали б?

№2. Перегляньте відео «Дитина, що вміє себе відстоювати» <https://vm.tiktok.com/ZMjpKvoaE/> Марини Романенко, дитячого психолога, про те, як навчити дитину давати відсіч.

Подайте коротко інструкцію за порадами психолога.

№3. Перегляньте поради Марини Романенко щодо формування *самостійності* у дітей молодшого шкільного віку <https://www.youtube.com/watch?v=9-4D9dx5fMg&t=10s>

Складіть поради для батьків учнів початкової школи про те, як формувати самостійність у дітей.

Практичне 6. Умови сімейного виховання

1. Виховний потенціал сім'ї. Умови ефективного сімейного виховання.
2. Педагогічна культура батьків.
3. Стили виховання дітей в сім'ї. Авторитет батьків.
4. Батьківська любов, прояви батьківської любові; безумовна любов.
5. Потураюча і домінуюча гіперопіка.
6. Поняття «конфлікту». Конфлікти батьків і дітей. Причини виникнення конфліктів, способи їх подолання.
7. Конфлікти між дітьми (сиблінгами) в сім'ї, способи вирішення конфліктів. Як уникнути сварок між братами і сестрами.

Практичний блок для самостійної роботи

- №1. Підготувати резюме на посаду батьків (на посаду матері/батька).
Обґрунтувати, чому саме вас потрібно взяти на дану посаду.

АНЖЕЛІКА ОНІЩУК

Мама

Про мене

Моя ціль: стати незамінною підтримкою, мудрим наставником та найкращим другом для своєї дитини, забезпечуючи тепло, турботу та міцну основу для її майбутнього. Мої кваліфікації:

- Безумовна любов та турбота. Люблю без меж, підтримую без умов, готова вислухати та зрозуміти навіть тоді, коли це здається неможливим.
- Вміння знаходити баланс. Легко поєдную турботу, опіку та дисципліну, розуміючи, коли потрібно бути суворою, а коли – підтримуючою і м'якою.
- Безмежне терпіння. Від природи терпляча, що є основною для виховання, адже здатна витримати найскладніші моменти з теплом та розумінням.
- Відданість розвитку дитини. Постійно вчуся і вдосконалююся, щоб бути для дитини кращим прикладом, розвивати в ній самоповагу та любов до знань.
- Вміння створити затишок. Домашня атмосфера в моїх руках перетворюється на справжню фортецю, де кожен почуватиметься у безпеці, любові та гармонії.

Чому саме я?

Маю неймовірне бажання бути найкращою мамою, яка стане для своєї дитини головною підтримкою, джерелом мудрості та натхнення. Я готова жертвувати часом, зусиллям і докладати всі сили, щоб моя дитина відчувала себе коханою та захищеною. Готова виконувати обов'язки мами без перерв і вихідних, завжди на зв'язку, завжди поруч і завжди з посмішкою!

Досвід

- Я старша сестра.
- Неодноразово була наставником в дитячих таборах.
- Брала участь в організації та проведенні дитячих таборів.
- Працювала нянею.
- Спільно з командою волонтерів проводила дитячі клуби.
- І, звісно, брала участь у днях учнівського самоврядування.

+380678085452

Вул. Станіславського, 11.

Освіта

Вчитель початкових класів

Волинський національний університет імені Леси Українки

Вступила в 2023 році

Практичне 7. Особливості виховання дитини в сім'ях різних типів

1. Особливості виховання дітей в багатодітній сім'ї.
2. Специфіка виховання єдиної дитини в родині.
3. Особливості виховання близнюків.
4. Виховання дітей в неповній сім'ї, його проблеми.
5. Проблеми виховання дітей з особливими освітніми потребами в сім'ї.
6. Влаштування дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування: усиновлення, опіка та піклування, прийомна сім'я, дитячий будинок сімейного типу, патронат над дітьми.
7. Проблеми виховання дітей-сиріт, дітей позбавлених батьківського піклування.

Практичний блок для самостійної роботи

№1. Переглянути фільм «Диво» (2017) режисера Стівена Чбоскі.
<https://www.youtube.com/watch?v=PSBjzrFLQO8>

Написати відгук на стрічку. Зазначити в ньому проблеми сім'ї, де виховується син з особливими потребами й як їх вирішують члени родини.

№2. Підготувати доповідь: «Як допомогти дітям, які залишилися без піклування дорослих під час війни?».

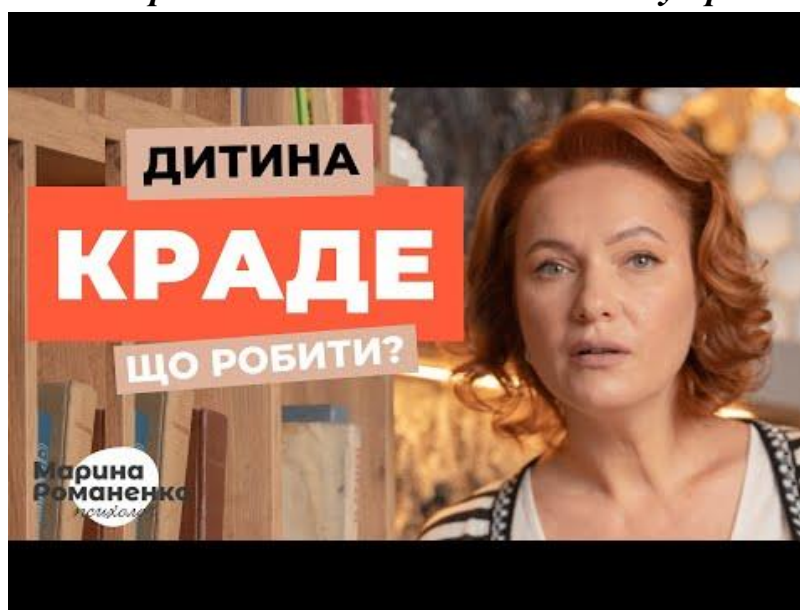
Практичне 8. Загальні проблеми розвитку та поведінки дітей

1. Дитячі страхи та фобії. Поради батькам щодо зниження рівня страхів у дитини.
2. Ігри, вправи які підвищують емоційний тонус, знімають страх, напруження у дітей, допомагають «випустити емоцію». (див. Додаток «Як екологічно виражати емоції»).
3. Агресивність дітей. Екстремне втручання при агресивних проявах.
4. Рекомендації вчителям і батькам щодо поводження з агресивною дитиною.
5. Сором'язливість, причини сором'язливості у дітей. Поради батькам як допомогти дітям подолати сором'язливість.
6. Брехливість, чому діти обманюють. Кроки і заходи щодо її подолання.
7. Істерики у дітей. Алгоритм дій дорослого, коли у дитини істерика.

Практичний блок для самостійної роботи

№1. Перегляньте відео Марини Романенко – дитячого психолога «Дитина почала красти. Що робити?» <https://www.youtube.com/watch?v=s37-m4OGMvM>

Складіть список порад для батьків як долати дану проблему.

№2. Перегляньте відео Марії Сичинської – психолога, спеціаліста з батьківсько-дитячих стосунків «Чому діти б'ють батьків?» <https://www.instagram.com/reel/CxXJw84NULR/?igshid=MzRIODBiNWFIZA==> і «Що робити якщо дитинна б'є батьків» <https://www.instagram.com/reel/CxSpV-6txyh/?igshid=MzRIODBiNWFIZA==>

Ваша думка з цього приводу, що пропонує психолог, які поради батькам ви додали б ?

Практичне 9. Видатні педагоги, письменники про виховання дітей в родині

1. Януш Корчак «Як любити дітей». Десять заповідей виховання для батьків Януша Корчака.
2. В. Сухомлинський про роль батьків у вихованні дітей. «Батьківська педагогіка».
3. Погляди А. С. Макаренка про роль батька, матері у вихованні дитини в сім'ї. «Книга для батьків».
4. Система виховання дітей у родині Косачів. Твори Олени Пчілки для дітей.

Практичний блок для самостійної роботи

№1. Дібрати українські колискові (текст, аудіо або відео), які б ви заспівали своїм дітям. Бути готовим виконати одну з колісанок.

№2. Створити медіапродукт (робота в групах): «Цінності сучасної української сім'ї». Підготувати плакат (постер, мотиваційний ролик).

Практичне 10. Міжнародний досвід виховання дітей в сім'ї

Описати традиції та сучасні тенденції виховання дітей у сім'ї за кордоном (країна за вибором). Підготувати презентацію.

Країни в групі не повинні повторюватись.

РОЗДІЛ III. ПОЛІТИКА ОЦІНЮВАННЯ

Навчальні досягнення здобувачів освіти оцінюються за модульно-рейтинговою накопичувальною системою оцінювання рівня знань, умінь та навичок, на підставі результатів виконання всіх видів запланованої навчальної роботи протягом семестру: аудиторної роботи під час лекційних, практичних, лабораторних занять, самостійної роботи, виконання ІНДЗ тощо.

Оцінювання знань здобувачів освіти з освітнього компонента здійснюється на основі результатів поточного і підсумкового контролю знань згідно з [Положенням про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки](#).

Поточна оцінка – це сума балів, які отримує здобувач освіти за поточну роботу з відповідних тем освітнього компонента. Максимальний бал за кожну з форм роботи визначає силабус освітнього компонента. Результати поточного контролю знань здобувачів освіти вносяться до журналу обліку роботи академічної групи і враховуються під час виставлення підсумкового балу з ОК. Максимальна кількість балів за поточний контроль становить **100 балів**.

Результат самостійної роботи здобувачів освіти оцінюється на практичних заняттях із відповідної теми. Максимальний бал за кожну з форм роботи визначено у таблиці 2. Результати поточного контролю знань здобувачів освіти вносяться до журналу обліку роботи академічної групи і враховуються під час виставлення підсумкового балу з ОК.

Оцінювання знань здобувачів освіти під час аудиторних занять

К-сть балів	Критерії оцінювання навчальних досягнень
4	Здобувач/здобувачка освіти засвідчив/-ла осмислене розуміння теоретичних і практичних положень, матеріал висвітлює правильно, чітко, логічно, послідовно. Здобувач/здобувачка освіти вільно оперує науковою термінологією, системно усвідомлює нові для нього/неї факти, поняття, терміни, аргументовано висловлює власну думку, використовуючи основну та додаткову літературу, матеріали вебінарів, досвід учителів початкових класів. Здобувач/здобувачка освіти володіє загальними та спеціальними компетентностями, уміє їх застосовувати в нестандартних педагогічних ситуаціях. Знання, вміння, навички, компетентності здобувача освіти/здобувачки освіти відповідають очікуваним результатам навчання.
3	Здобувач/здобувачка освіти володіє системними знаннями, вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях, добре володіє термінологією, опрацював/-ла основну та додаткову рекомендовану літературу, вміє аналізувати,

	встановлювати суттєві зв'язки між явищами та фактами, наводити власні приклади, робити висновки. Відповідь в цілому логічно обґрунтована, повна, проте наявні окремі несуттєві помилки, неточності. Практичні завдання виконано на достатньому рівні.
2	Здобувач/здобувачка освіти виявляє часткове розуміння основних положень теоретичного матеріалу, нездатний/-а до обґрунтування та аргументації відповіді, недостатньо володіє категорійним апаратом, не використовує додаткову літературу. Практичні завдання виконано, проте наявні помилки, неточності.
1	Здобувач/здобувачка освіти має фрагментарні знання, здатний/-а відтворити навчальний матеріал на репродуктивному рівні, під час відповіді припускається суттєвих фактичних помилок. Практичні завдання виконано, проте наявна значна кількість помилок і неточностей.
0	Здобувач/здобувачка освіти не володіє навчальним матеріалом, не в змозі його висвітлити, не розуміє змісту теоретичних питань і практичних завдань

Підсумкова семестрова оцінка. Семестровий залік викладач виставляє за результатами поточної роботи за умови виконання здобувачем освіти завдань, передбачених силябусом освітнього компонента.

Мінімальна позитивна кількість балів – 60. У випадку, якщо здобувач освіти набрав менше ніж 60 балів, він складає залік під час ліквідації академічної заборгованості. У цьому випадку бали, набрані під час поточного оцінювання, анулюються. Максимальна кількість балів під час ліквідації академічної заборгованості з заліку – 100.

РОЗДІЛ IV. ІНДИВІДУАЛЬНЕ НАУКОВО-ДОСЛІДНЕ ЗАВДАННЯ (ІНДЗ)

Обрати і прочитати книгу (наукову, науково-популярну) з проблеми виховання дітей в сім'ї із запропонованого викладачем списку (див. Додаток) або обрати самостійно відповідно до власних вподобань, здійснити її аналіз. Підготувати доповідь з презентацією книги: відомості про автора; опис ключових позицій (ідеї, цінності, методи, підходи) автора – не менше 10; короткі висновки та узагальнення.

Оцінювання індивідуальних науково-дослідних завдань здобувачів освіти

К-сть балів	Критерії оцінювання навчальних досягнень
5	Здобувач освіти здійснив глибокий аналіз книги, виокремив ключові ідеї автора, здійснив обґрунтування, аргументовано висловлює власну думку щодо прочитаного, має свою позицію.
3	Підготовлена презентація, що відображає основний зміст доповіді, творчий підхід здобувача, якість оформлення.
2	Зроблені самостійні висновки і узагальнення.
10	Разом

РОЗДІЛ V. ПИТАННЯ ДО ЗАЛІКУ

1. Об'єкт, предмет, завдання педагогіки сімейного виховання.
2. Зв'язок сімейної педагогіки з іншими науками.
3. Джерела сімейної педагогіки.
4. Становлення та розвиток сім'ї як суспільного інституту.
5. Поняття про шлюб і сім'ю як малу соціальну групу. Поняття родини, роду.
6. Національні традиції української родинної педагогіки.
7. Права, обов'язки та відповідальність батьків за виховання та розвиток дитини.
8. Проблеми сучасної молоді сім'ї.
9. Готовність молоді до сімейного життя, її елементи.
10. Мотиви вступу в шлюб.
11. Функції сучасної сім'ї.
12. Матеріально-економічна функція. Господарсько-побутова функція.
13. Репродуктивна і сексуальна функції.
14. Комунікативна функція. Психологічний клімат сім'ї.
15. Виховна функція сім'ї.
16. Рекреативна функція. Організація дозвілля дітей.
17. Функція психологічного захисту.
18. Класифікація сімей за різними критеріями.
19. Характеристика сімей за якістю сімейних взаємин: благополучна сім'я, неблагополучна, зовні благополучна.
20. Типологія сім'ї на основі особливостей спілкування і міжособистісних стосунків.
21. Типи сімей, у яких виховуються «важковиховувані» діти.
22. Виховний потенціал сучасної сім'ї. Умови ефективного сімейного виховання.
23. Мета і завдання сімейного виховання.
24. Методи виховання в сім'ї.
25. Методи формування свідомості дитини.
26. Методи формування досвіду поведінки.
27. Методи стимулювання та коригування діяльності і поведінки. Методи заохочення та покарання.
28. Стилі виховання дітей у сім'ї.
29. Методи дослідження сім'ї і сімейного виховання.
30. Авторитет батьків. Види негативного авторитету за А.С. Макаренком.

31. Прояви батьківської любові.
32. Напрями виховання дітей у сім'ї.
33. Моральне виховання дитини в сім'ї.
34. Розумове виховання дитини.
35. Статеве виховання дітей різного віку в сім'ї.
36. Естетичне виховання дитини в родині.
37. Фізичне виховання дитини в сім'ї.
38. Трудове виховання дитини.
39. Патріотичне виховання дитини.
40. Особливості виховання дітей в багатодітній сім'ї.
41. Специфіка виховання єдиної дитини в родині.
42. Особливості виховання близнюків.
43. Виховання дітей в неповній сім'ї, його проблеми.
44. Форми сімейного влаштування дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування.
45. Виховання дітей-сиріт, дітей позбавлених батьківського піклування.
46. Виховання дітей в прийомній сім'ї, дитячому будинку сімейного типу.
47. Проблеми виховання дітей з особливими освітніми потребами в родині.
48. Типи темпераменту дитини й особливості виховання.
49. Особливості, правила конструктивного спілкування з дитиною молодшого шкільного віку.
50. Етапи діалогічної взаємодії у вирішенні конфліктних ситуацій в сім'ї.
51. Типові порушення сімейного виховання.
52. Десять заповідей виховання для батьків Януша Корчака.
53. В. Сухомлинський про роль батьків у вихованні дітей.
54. Погляди А. С. Макаренка про роль батька, матері у вихованні дитини в сім'ї.
55. Система виховання дітей у родині Косачів. Твори Олени Пчілки для дітей.

РОЗДІЛ VI. ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

- 1. Стан і основні тенденції розвитку сім'ї як виховного інституту – це:**
 - а) об'єкт педагогіки сімейного виховання
 - б) предмет педагогіки сімейного виховання
 - в) категорія педагогіки сімейного виховання

- 2. До основних завдань педагогіки сімейного виховання відносяться:**
 - а) обґрунтування теоретичних проблем сімейного виховання
 - б) створення матеріальних умов для повноцінного розвитку дитини в умовах сім'ї
 - в) вивчення досвіду сімейного виховання
 - г) упровадження наукових досягнень в практику сімейного виховання

- 3. Сім'єю (або родиною) називають:**
 - а) малу соціальну групу, засновану на шлюбі або кровній спорідненості чи усиновленні, члени якої пов'язані спільністю побуту, взаємною моральною і матеріальною відповідальністю та взаємодопомогою
 - б) малу соціальну групу, що складається з поєднаних шлюбом чоловіка та жінки, їх дітей (власних або усиновлених), інших осіб, пов'язаних родинними зв'язками з подружжям, кровних родичів
 - в) замкнуте об'єднання людей, яке захищає свій внутрішній світ і протистоїть зовнішнім впливам та втручанням
 - г) добровільно об'єднаних спільною метою та спільною діяльністю людей
 - д) сімейний союз жінки та чоловіка, зареєстрований в органі державної реєстрації актів цивільного стану

- 4. Сімейне (домашнє) виховання – це:**
 - а) свідоме і відповідальне ставлення батьків до створення належних умов виховання дитини в сім'ї
 - б) стосунки між батьками і дітьми, які постійно формуються і видозмінюються протягом тривалого часу розвитку і дорослішання дітей
 - в) цілеспрямоване створення умов (природних, матеріальних, духовних, організаційних) для повноцінного розвитку дитини в умовах сім'ї

- 5. Особливий вид спостереження, для якого характерна довготривалість і систематичність, який практикується педагогами і батьками, називається спостереженням:**
 - а) лабораторним
 - б) включеним
 - в) невключеним
 - г) відкритим
 - д) щоденниковим
 - е) прихованим

6. Різновиди питань анкети за формою бувають:

- а) основні
- б) допоміжні
- в) уточнюючі
- г) закриті
- д) відкриті
- е) перевірочні
- ж) напівзакриті

7. До проєктивних методик належать:

- а) метод незакінчених речень
- б) тематичний аперцептивний тест (ТАТ)
- в) соціометрія
- г) хронометраж
- д) ігрові методики
- е) експресивні методики

8. Малюнкova методика “Моя сім’я” дає змогу досліднику виявити:

- а) інформацію про внутрісімейні відносини
- б) ставлення дитини до дослідника
- в) переживання дитиною відносин в сім’ї
- г) ставлення дитини до вихователя (учителя)

9. Нуклеарна сім’я – це:

- а) сім’я алкоголіків, наркоманів, правопорушників
- б) батьківська пара та кілька дітей зі своїми сім’ями, які проживають разом
- в) сім’я, що складається з батьків та їхніх дітей, яка живе окремо від інших родичів
- г) сім’ї, що складається з кількох поколінь людей, що проживають разом (батьки, діти, дідусі, бабусі)

10. Неповна сім’я – це:

- а) сім’я, в якій немає дітей
- б) сім’я, в якій вихованням дитини займаються няня, гувернантка, сусідка, подруга
- в) сім’я з дітьми або без дітей, яка живе окремо від батьків та інших родичів
- г) сім’я, у якій дитина виховується одним з батьків, переважно матір’ю

11. Девіантна сім’я – це:

- а) сім’я, в якій кожен має свої погляди на виховання дітей і відстоює їх
- б) сім’я алкоголіків, наркоманів, правопорушників
- в) сім’я, члени якої мають різну освіту

г) сім'я, яка проживає у важкодоступному, віддаленому районі

12. Визначення: «Сімейний союз жінки та чоловіка, зареєстрований в органі державної реєстрації актів цивільного стану» **відповідає поняттю:**

- а) сім'я
- б) родина
- в) шлюб

13. Шлюбний вік для чоловіків та жінок встановлюється у

- а) 16 років
- б) 18 років
- в) 21 рік

14. Встановіть зв'язки між поняттями та їх визначеннями

1. Сім'я	а. подружжя, в якому вік чоловіка та дружини не перевищує 35 років, або неповна сім'я, в якій мати (батько) віком до 35 років;
2. Нуклеарна сім'я	б. сім'я зі стійкими конфліктами у взаємостосунках між подружжям, батьками і дітьми
3. Неповна сім'я	в. сім'я, у якій дитина виховується одним з батьків, переважно матір'ю
4. Неблагополучна сім'я	г. сім'я, яка живе окремо від батьків та інших родичів
5. Молода сім'я	д. заснована на шлюбі або родинних відносинах мала соціальна група, члени якої зв'язані спільним побутом, взаємними правами та обов'язками
6. Дистантна сім'я	е. сім'я, члени якої з різних причин не проживають спільно, перебувають один від одного на відстані

Відповідь: 1 - ____, 2 - ____, 3 - ____, 4 - ____, 5 - ____, 6 - ____ .

15. Функції сім'ї:

- а) виховна, навчальна, розвиваюча
- б) індивідуалізації, диференціації, наступності, системності
- в) виховна, репродуктивна, комунікативна, матеріально-економічна
- г) виховна, рекреативна, девіантна, господарсько-побутова

16. Рекреативна функція сім'ї – це:

- а) народження дітей
- б) створення сприятливого сімейного мікроклімату, позитивний характер внутрісімейного спілкування подружжя, батьків і дітей
- в) організація вільного часу та відпочинку членів родини в будні та вихідні дні, а також під час канікул та відпустки
- г) завантаження членів сім'ї роботою по господарству у вільний час

д) забезпечення сім'ї житлом, ведення домашнього господарства, організація побуту

17.Репродуктивна функція сім'ї полягає у:

- а) веденні домашнього господарства та організації домашнього побуту
- б) продовженні людського роду
- в) створенні сприятливого сімейного мікроклімату
- г) відновленні втрачених на виробництві сил
- д) сексуально-інтимному спілкуванні подружжя

18.Психологічний клімат сім'ї може бути:

- а) позитивним, негативним, комбінованим, систематизованим
- б) психологічним, педагогічним, соціально-психологічним, соціально-педагогічним
- в) сприятливим, несприятливим, суперечливим
- г) веселим, сумним, весело-сумним

19.Виховна функція сім'ї передбачає:

- а) цілеспрямоване формування у дітей знань, умінь і навичок
- б) збереження психічного здоров'я, забезпечення почуття стабільності, безпеки, емоційної рівноваги, розвиток особистості членів сім'ї
- в) розвиток здібностей, інтересів дитини, задоволення її потреб, формування світогляду, системи цінностей, моральних якостей, позитивного ставлення до праці
- г) забезпечення сім'ї житлом, ведення домашнього господарства, організацію домашнього побуту, розподілі обов'язків

20.Встановіть зв'язки між функціями сім'ї та їх характеристиками

1. Матеріально-економічна функція	а. передача дітям соціального досвіду, формування їх світогляду, розвиток здібностей, інтересів, потреб дітей
2. Господарсько-побутова функція	б. бюджет сім'ї, організація трудової та споживчої діяльності, участь членів сім'ї у суспільному виробництві, здобуття професії
3. Репродуктивна функція	в. забезпечення сім'ї житлом, ведення домашнього господарства, організація домашнього побуту, розподіл обов'язків
4. Комунікативна	г. збереженню психічного здоров'я, забезпечення почуття стабільності, безпеки, емоційної рівноваги, умов для розвитку особистості своїх членів
5. Виховна функція	д. організація вільного часу та відпочинку родини, оновлення фізичних та духовних сил людини, всебічного розвитку особистості

6. Рекреативна функція	е. відтворення життя, продовження людського роду
7. Функція психологічного захисту	ж. створення сприятливого сімейного мікроклімату, необхідного для психічно-емоційного відновлення сил членів сім'ї, внутрісімейного спілкування

Відповідь: 1 - ____, 2 - ____, 3 - ____, 4 - ____, 5 - ____, 6 - ____, 7 - ____ .

21. За складом сім'ї поділяють на:

- а) робітників, службовців, науковців
- б) бездітна сім'я, малодітна, багатодітна
- в) проста нуклеарна, складна, велика

22. За рівнем матеріальної забезпеченості сім'ї поділяють на:

- а) бездітні, малодітні, багатодітні
- б) міські, сільські
- в) нужденні, малозабезпечені, забезпечені, багаті, заможні, елітарні
- г) демократичні, авторитарні

23. Сім'ї, які опинились в складних життєвих обставинах

- а) сім'ї інвалідів, мігрантів, переселенців, з наркотичною або алкогольною залежністю членів сім'ї, неповнолітні одинокі матері
- б) сім'ї, в якій взаєностосунки між батьками оформлені юридично, але проживають вони окремо
- в) сім'ї благополучні, неблагополучні, зовні благополучні
- г) сім'ї згуртовані, інтегровані, роз'єднані, дезінтегровані

24. Дистантна сім'я – це:

- а) сім'я, в якій батьки за вироком суду повинні знаходитись на певній дистанції від дитини
- б) сім'я, в якій більше 4-х дітей
- в) сім'я, в якій взаєностосунки між батьками оформлені юридично, але проживають вони окремо
- г) сім'я, яка має серйозні матеріальні проблеми

25. За типом лідерства (керівництва) розрізняють сім'ї:

- а) благополучна, неблагополучна
- б) інтегрована, дезінтегрована
- в) егалітарна, домінаторна
- г) гармонійна, дисгармонійна
- д) гнучкі, інертні

26. ... називається сім'я, в якій виховується троє і більше дітей

- а) повною
- б) великою
- в) малодітною
- г) багатодітною
- д) складною

27. За якістю сімейних взаємин сім'ї поділяються на:

- а) гармонійні
- б) відкриті
- в) закриті
- г) благополучні
- д) інтегровані
- е) неблагополучні
- ж) сім'ї групи ризику

28. За ступенем включення членів родини в сімейні стосунки сім'ї поділяються на:

- а) гармонійні
- б) відкриті
- в) закриті
- г) дезінтегровані
- д) згуртовані
- е) роз'єднані
- ж) благополучні
- з) інтегровані
- и) неблагополучні

29. За ознакою комунікативних установок членів родини сім'ї поділяються:

- а) корпоративні
- б) прагматичні
- в) повні
- г) згуртовані
- д) альтруїстичні
- е) неблагополучні

30. За характером психологічної й ціннісно-орієнтаційної єдності сім'ї поділяються на:

- а) згуртовані
- б) роз'єднані
- в) гармонійні
- г) дисгармонійні сім'ї
- д) гнучкі
- е) інертні
- ж) благополучні

з) альтруїстичні

31. Які з наступних підходів можуть сприяти покращенню комунікації з дітьми?

- а) активне слухання
- б) встановлення влади
- в) приховування власних емоцій
- г) усі відповіді правильні

32. Що розуміється під «моделлю поведінки» у сімейному вихованні?

- а) тільки правила, якими керується сім'я
- б) реальний приклад поведінки батьків та інших членів сім'ї
- в) тільки виховання дітей
- г) тільки навчання

33. Встановіть зв'язки між методом сімейного виховання і його описом:

- 1. Метод заохочення
 - 2. Метод покарання
 - 3. Метод прикладу
 - 4. Метод обговорення
- а) Використання позитивного підкріплення для стимулювання бажаної поведінки.
 - б) Навчання через власний приклад і поведінку батьків.
 - в) Використання негативних наслідків для запобігання небажаної поведінки.
 - г) Обговорення проблемних ситуацій і пошук рішень спільно з дитиною.

34. Що включає в себе поняття «умови виховання»?

- а) тільки місце проживання дитини
- б) сукупність умов, у яких здійснюється процес виховання
- в) лише матеріальну підтримку
- г) тільки соціальний статус батьків

35. Яка з перерахованих особливостей не є характерною для виховання дітей в багатодітних сім'ях?

- а) Діти рано стають самостійними та допомагають один одному й батькам.
- б) У дітей може виникати відчуття обділеності увагою та любов'ю батьків.
- в) У дітей є більше можливостей для розвитку своїх індивідуальних здібностей.
- г) Діти можуть відчувати суперництво між собою за увагу та любов батьків.

36. Які причини виникнення дитячих страхів та фобій?

- а) Спадковість, біологічні фактори.
- б) Психотравмуючі події, негативний досвід.
- в) Неправильне виховання, надмірний контроль.

г) Усі перераховані фактори можуть бути причинами.

37. Як правильно поводитися з дитиною, яка має страх або фобію?

- а) Ігнорувати страх, сподіваючись, що він зникне сам.
- б) Залякувати дитину, щоб вона подолала свій страх.
- в) Підтримувати дитину, давати їй відчуття безпеки та любові.
- г) Змушувати дитину стикатися зі своїм страхом, незважаючи на її емоції.

38. Як правильно поводитися з агресивною дитиною?

- а) Покарати дитину за агресивну поведінку.
- б) Ігнорувати агресію, сподіваючись, що дитина сама навчиться стримувати себе.
- в) Допомогти дитині зрозуміти свої емоції та навчити її конструктивно висловлювати свої почуття.
- г) Залякувати дитину, щоб вона боялася проявляти агресію.

39. Які причини виникнення сором'язливості у дітей?

- а) Спадковість, біологічні фактори
- б) Неправильне виховання, надмірні вимоги
- в) Негативний досвід спілкування з однолітками
- г) Усі перераховані фактори можуть бути причинами

40. Яка з цих ідей є ключовою в педагогічній системі Януша Корчака?

- а) Суворая дисципліна та авторитарний стиль виховання
- б) Створення вільного середовища, де діти можуть самостійно розвиватися
- в) Повага до дитини як до особистості, розуміння її потреб та емоцій
- г) Використання ігор та інших методів для навчання та виховання дітей

41. Кому належать подані слова?

«Виховання майбутніх матерів і батьків – одне з найважливіших завдань школи»

- а) С.Макаренку
- б) В.Сухомлинському
- в) Я.Корчаку
- г) О.Пчілці

42. Яка з цих ідей була близька родині Косачів?

- а) Необхідність авторитарного виховання для формування сильної особистості
- б) Ідеалізація сільського життя та віддаленість від цивілізації
- в) Значення єднання з природою, плекання української культури та мови у вихованні дитини
- г) Прагнення до емансипації жінок та рівності статей

РОЗДІЛ VII. ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК

Авторитарний стиль виховання – найдавніший, найжорсткіший тип виховних відносин, при якому використовується влада, примус, а самостійність та активність дитини постійно пригнічуються. Цьому стилю притаманні агресивність, нетерпимість, несправедливість, безжалісність; ті ж якості передаються й дітям.

Батьківство – факт походження дитини від певного чоловіка (батька).

Вимога – метод педагогічного впливу на свідомість вихованця з метою викликати, стимулювати або загальмувати окремі види його діяльності. Види вимог: вимога-прохання, вимога-довіра, вимога-схвалення, вимога-порада, вимога-натяк, умовна вимога, вимога в ігровому оформленні, вимога-осуд, вимога-недовіра, вимога-погроза.

Виховний потенціал сім'ї – це коло факторів і умов, що сприяють всебічному розвитку дітей, зокрема її матеріальні і побутові умови, склад та структура сім'ї, мікросередовище, взаємостосунки, які складаються між усіма членами родини, особистий приклад батьків, рівень їх педагогічної культури, усталена система сімейного виховання.

Відповідальне батьківство – соціально-психологічний феномен, система знань, умінь, навичок, почуттів, якостей, що реалізується у відповідальній поведінці батьків, спрямованій на виховання і розвиток дитини, формування її як гармонійної особистості. Відповідальне батьківство передбачає такі стадії: планування та народження дітей, виховання та розвиток дітей, підтримання родинних стосунків.

Дитячий будинок сімейного типу – окрема сім'я, що створюється за бажанням подружжя або окремої особи, яка не перебуває у шлюбі, для забезпечення сімейним вихованням та спільного проживання не менше ніж п'яти дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування (Сімейний кодекс України, ст. 256–5).

Діагностика сім'ї – система періодичного збору, узагальнення й аналізу соціально-педагогічної інформації про процеси, що протікають у сім'ї, ухвалення на цій основі стратегічних і тактичних рішень.

Ліберальний стиль виховання – це тип виховних відносин, при якому дитині надається свобода дій, при цьому батьки зазвичай усуваються від участі у дитячому житті, проявляють байдужість і, навіть, потурання та всездозволеність.

Методи сімейного виховання – це способи, за допомогою яких здійснюється цілеспрямований педагогічний вплив батьків на свідомість і поведінку дітей, на збагачення їх життєвим досвідом.

Методи формування свідомості – це методи, що спрямовані на формування певних понять, оцінок, суджень, світогляду особистості. До М.ф.с. належать переконання, навчання, приклад.

Методи організації діяльності – це способи закріплення, формування позитивного досвіду поведінки, відносин, дій та вчинків. До М. о.д. належать доручення, гра.

Методи стимулювання діяльності – це методи, що передбачають стимулювання особистості до покращення чи зміни своєї поведінки, розвитку мотивації на соціально схвалені способи та види діяльності. До М. с.д. належать методи позитивного підкріплення, методи негативного підкріплення, методи змагання.

Заохочення – метод виховання, що полягає у схваленні позитивних дій і вчинків з метою спонукання дітей до їх повторення. Заохочення – спосіб вираження позитивної оцінки поведінки та діяльності дітей.

Покарання – метод виховання, що полягає в осуді недостойних дій та вчинків з метою їх припинення, запобігання у майбутньому. Покарання – це такий вплив на особистість, через який засуджують дії та вчинки, що суперечать суспільним нормам поведінки.

Методи самовиховання – це методи, що сприяють свідомій зміні людиною власної особистості відповідно до суспільних вимог та особистісного плану самовдосконалення. До М. с. належать методи самооцінки, методи самоорганізації, методи самоконтролю, методи самокорекції.

Навіювання (сугестія) – це психологічний вплив однієї особи на іншу чи на групу, розрахований на безперечне сприйняття слів, думок і волі. Методи привчання та тренування – організацію планомірного і регулярного виконання дітьми певних дій з метою їх перетворення на звичні форми суспільної поведінки.

Опіка/піклування над дитиною – це форми виховання, завдяки яким опікун/піклувальник приймає в сім'ю дитину і стає її законним представником тільки до повноліття чи до завершення навчання. Опікуються дитиною, яка не досягла 14 років. Піклуються про дитину, віком від 14 до 18 років. Але як опікун, так і піклувальник – законні представники інтересів дитини. Вони відповідальні за її життя, здоров'я, фізичний і психічний розвиток.

Патронат над дитиною – це тимчасовий догляд, виховання та реабілітація дитини в сім'ї патронатного вихователя на період подолання дитиною, її батьками або іншими законними представниками складних життєвих обставин (Сімейний кодекс України, ст. 252).

Прийомна сім'я – сім'я, яка добровільно взяла на виховання та спільне проживання від одного до чотирьох дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування Сімейний кодекс України, ст. 256–1).

Психологічний клімат сім'ї – це комплекс психологічних умов, що сприяють чи перешкоджають згуртуванню сім'ї; це сукупність психологічних станів, настроїв, стосунків її членів; це стійкий емоційний настрій, результат особливостей і якості взаємостосунків її членів. Психологічний клімат сім'ї може змінюватись і залежати від самих членів сім'ї: може бути сприятливим, несприятливим (конфлікти, сварки, знервованість), суперечливим (чи то повна злагода, чи то сварки).

Сім'я є первинним та основним осередком суспільства. Сім'ю складають особи, які спільно проживають, пов'язані спільним побутом, мають взаємні права та обов'язки. Сім'я створюється на підставі шлюбу, кровного споріднення, усиновлення, а також на інших підставах, не заборонених законом і таких, що не суперечать моральним засадам суспільства (Сімейний кодекс України, ст. 3).

Сім'я – мала соціальна група, заснована на шлюбі або кровній спорідненості чи усиновленні, члени якої пов'язані спільним побутом, взаємною відповідальністю і взаємодопомогою.

Сім'я благополучна – це сім'я з високим рівнем внутрішньосімейної моральності, духовності, координації та кооперації, взаємної підтримки та взаємодопомоги, з раціональними способами вирішення сімейних проблем.

Сім'я неблагополучна – це сім'я, яка повністю або частково втратила свої виховні можливості через ті чи інші причини, у результаті чого у сім'ї складаються несприятливі умови для виховання дитини.

Сімейна згуртованість – це міра емоційного зв'язку між членами сім'ї: при максимальній вираженості цього зв'язку вони емоційно взаємозалежні, при мінімальній – автономні і дистанційовані одне від одного.

Сімейне благополуччя – такий стан сім'ї (економічний, психологічний, моральний), який найбільшою мірою відповідає вимогам нормальної життєдіяльності членів сім'ї та виховання дітей.

Сімейне виховання – 1. Цілеспрямована взаємодія старших членів сім'ї з молодшими, заснована на любові й пошані особистої гідності дитини, що передбачає психолого-педагогічну підтримку, захист та формування особистості з урахуванням можливостей і відповідно до цінностей сім'ї та суспільства. 2. Уся сукупність цілеспрямованих виховних і некерованих соціалізуючих впливів на дитину, яка здійснюється в умовах сім'ї.

Сімейне виховання (у вузькому значенні) – взаємодія батьків і дітей, яка ґрунтується на родинній інтимно-емоційній близькості, любові, турботі,

повазі й захищеності дитини, сприяє створенню сприятливих умов для задоволення її потреб у повноцінному розвитку та саморозвитку.

Сімейне виховання (у широкому значенні) – одна з найбільш давніх форм соціалізації і виховання дітей, яка органічно об'єднує об'єктивний вплив культури, традицій, звичаїв, поглядів народу, сімейно-побутових умов і взаємодію батьків з дітьми, у процесі якої відбувається повноцінний розвиток і становлення зростаючої особистості.

Сімейний конфлікт – конфліктні взаємовідносини всередині сім'ї (між батьками, батьками і дітьми, братами і сестрами тощо), породжені суперечностями її розвитку і функціонування як системи, розбіжністю інтересів, оцінок, поглядів і цілей індивідів, які входять до складу сім'ї.

Сімейні цінності – моральні основи життя сім'ї, стосунки поколінь, закони подружньої вірності, піклування про дітей, пам'ять про предків тощо.

Сором'язливість – це риса особистості та, як наслідок, обумовлена нею поведінка. Основні риси такої поведінки: нерішучість, боязкість, невпевненість у собі. Найчастіше це проявляється в соціальному середовищі. Дитяча сором'язливість стає помітною у садочку чи школі, коли є потреба у спілкуванні та спільних заняттях чи іграх.

Стиль сімейного виховання – найбільш характерні способи ставлення батьків до дитини, застосування ними певних засобів та методів педагогічного впливу, які виявляються у своєрідній манері словесного спілкування та взаємодії.

Усиновлення – прийняття усиновлювачем у свою сім'ю особи на правах дочки чи сина. Усиновлення дитини провадиться у її найвищих інтересах для забезпечення стабільних та гармонійних умов її життя. Усиновлювачі стають повноправними батьками дитини.

Функції сім'ї – це обов'язки і завдання кожного її члена стосовно один до одного і суспільства в цілому; специфічне призначення, роль, специфічна діяльність сім'ї.

Виховна функція сім'ї – передача дітям дорослими членами сім'ї соціального досвіду.

Житлово-побутова функція сім'ї – це забезпечення сім'ї житлом, ведення домашнього господарства, організація домашнього побуту.

Комунікативна функція сім'ї – створення сприятливого сімейного мікроклімату, необхідного для психічно-емоційного відтворення сил членів сім'ї, внутрісімейного спілкування подружжя, батьків і дітей, сім'ї та оточуючого мікро- і макросередовища, а також її спілкування з духовними та інтелектуальними надбаннями суспільства (засоби масової інформації, література, мистецтво тощо).

Матеріально-економічна функція сім'ї – бюджет, організація споживчої діяльності, участь у суспільному виробництві, здобуття професії, відновлення втрачених на виробництві сил.

Психотерапевтична функція сім'ї – забезпечення почуття стабільності, безпеки, емоційної рівноваги, а також умов для розвитку особистості своїх членів.

Рекреативна функція сім'ї – це організація вільного часу та відпочинку сім'ї. Рекреативна діяльність сім'ї здійснюється в будні й вихідні дні, а також під час відпустки.

Репродуктивна (демографічна) функція сім'ї – відтворення життя, продовження людського роду, тобто в народженні дітей. Мається на увазі відтворення не тільки кількісне, а й якісне (народження фізично і психічно здорового покоління, без біологічних і психічних аномалій).

Шлюб – сімейний союз жінки та чоловіка, зареєстрований у органі державної реєстрації актів цивільного стану. Шлюбний вік для чоловіків та жінок встановлюється у вісімнадцять років (Сімейний кодекс України, ст. 21–22).

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Алексеєнко Т. Ф. Молода сім'я: умови виховання дитини : наук.-метод. посіб. АПН України Інститут проблем виховання. К. : ЗАТ "ЕКСИМСЕРВИС". 2004. 96 с.
2. Артемова Л. Соціалізація дитини в родині. *Дошкільне виховання*. 2004. № 3. С. 3–5.
3. Богданова І. М. Соціальна педагогіка : навч. посіб. / І. М. Богданова. – К. : Знання, 2008. 343 .
4. Бондарчук О. І. Психологія сім'ї. К. : МАУП, 2001. 96 с.
5. Веретенко Т. Г., Зверєва І. Д., Шевченко Н. Ю. Основи батьківської компетентності : навч. посіб. / за заг. ред. І. Д. Зверєвої. К. : Наук. світ, 2006. 156 с.
6. Десятник К., Вілюра Ю. Формування у майбутніх учителів початкової школи поваги до дитини в процесі професійної підготовки. *Розвиток освітніх систем в умовах євроінтеграційних трансформацій: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Чернівці, 26-27 травня 2021 року / за наук. ред. д. пед. наук С.З. Романюк. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2021. 328 с. С. 128–133.*
7. Десятник К., Коваль М. Взаємодія вчителя початкової школи з батьками: зарубіжні практики партнерства. *Психолого-педагогічний супровід фахового зростання особистості в системі неперервної професійної освіти : матеріали II Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції з міжнародною участю (Бердянськ, 25–26 листопада 2021 р.) / за ред. І. А. Барбашової, Л. Г. Ярошук. Бердянськ : БДПУ, 2021. 456 с. С. 268–273.*
8. Десятник К.В. Взаємодія сім'ї і школи у вихованні духовності молодших школярів: теорія і практика: монографія. Луцьк : ПрАТ «Волин. обл. друк.», 2020. 216 с.
9. Десятник К.В. Методи виховання молодших школярів в умовах сучасної сім'ї. *Актуальні проблеми педагогічної освіти: європейський і національний вимір : Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (31 травня – 1 червня) 2018 р.) у 2 т. Луцьк : ФОП Покора І. О., 2018. Т. 1 (А–М). 227 с. С. 98–102.*
10. Десятник К.В. Проблема виховання духовності дітей з особливими потребами в сім'ї. *Сучасний світ і незрячі: Матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції (19–21.09.2018 р.)*. Луцьк : ПП Іванюк В.П., 2018. С. 29– 32.
11. Десятник К.В., Ігнатюк О.В Проблема виховання молодших школярів: відповідальність батьків і школи. *Молода наука Волині: пріоритети та*

перспективи досліджень: матеріали XIV Міжнародної науково-практичної конференції аспірантів і студентів (12–13 травня 2020 року). Електронне видання на CD-ROM. Луцьк : Вежа-Друк, 2020, С. 38–40.

12. Дорослі в ресурсі. Як допомагати собі та дітям / Ірина Гармаш, Ольга Гурська, Олена Реуцька; заг. ред. О. Елькін, О. Масалітіна; упоряд. О. Гурська, О. Твердохліб: ГО «ЕдКемп Україна», 2023. 100 с. URL: https://drive.google.com/file/d/1s9XP6_l4qaUdMBq5299GihMk4nXIVL7q/view?fbclid=IwAR0I1TjfUw4MEiSdpqBR1v17mDvMcOZ5QhFjN4oaptaZOA96BBGOdrdUJtk_aem_AVXgsEmP5aCl_SdOf4dyoAQbx2T4KpomMcBwwNTfYzXNsczXU2niVtCaI4Blhfsfkm7ZA73p3GDCeDtoswcvREtx

13. Журба К. О. Виховання культури гідності молодших підлітків у взаємодії сім'ї і школи: методичні рекомендації. Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2014. 72 с.

14. Заповіді традиційної сімейної педагогіки. *Освіта*. 2003. № 33.

15. Киричок В.А. Роговець О. В. Виховання культури гідності молодших школярів у позаурочній діяльності : методичні рекомендації. Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2014. 80 с

16. Кобзева Т. А., Шапіро С.В. Сімейне право України : навчальний посібник. Суми : Сумський державний університет, 2015. 90 с. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/324268428.pdf>

17. Ковбас Б., Костів В. Родинна педагогіка: навч. посіб.: У 3 т. Івано-Франківськ, 2006. Т. 2: Основи родинного виховання. 288 с.

18. Концепція “Сім'я і родинне виховання” / В. Г. Постовий, П. М. Щербань, Т. Ф. Алексєєнко, О. М. Докукіна, Н. М. Стрельникова. *Рідна школа*. 1996. № 11–12.

19. Кочерга О. Повірте у свою дитину. *Дошкільне виховання*. 2004. № 3. С. 14–15.

20. Кравченко Т. В., Заєць С.С. Педагогіка сімейного виховання : навч. посібник Умань : ПП Жовтий О. О., 2013. 126 с.

21. Кузьмінський А. І., Омеляненко В. Л. Педагогіка родинного виховання: навч. посіб. К. : Знання, 2006. 324 с.

22. Лещенко О. Г. Педагогіка сімейного виховання: методичні рекомендації до практичних занять для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра спеціальності «Соціальна робота» освітньо-професійна програма «Соціальна педагогіка». Запоріжжя : ЗНУ, 2019. 61 с.

23. Маценко Л. М. Педагогіка сімейного виховання: навч. посіб. К. : НАКККіМ, 2011. 293 с.

24. Маценко М. До проблеми змісту проф.-педаг. підготовки гувернера. *Наукові здобутки студентів і магістрантів – школі XXI століття*. Полтава, 2002. Вип.2. С. 22–29.
25. Мушкевич М. І., Федоренко Р. П., Магдисюк Л. І., Дучимінська Т. І. Психологія молодшої сім'ї : монографія. Луцьк : Вежа-Друк, 2018. 235 с. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/286271731.pdf>
26. Педагогіка сімейного виховання: підручник / Л. М. Маценко ; Національний університет біоресурсів і природокористування України. К. : ЦП «Компринт», 2015. 376 с.
27. Права дитини в Україні та їх реалізація. Юридичний довідник / упоряд. : Л.В. Кузьменко. К. : ТОВ «Парус», 2003. 96 с.
28. Проблеми розвитку та корекції емоційної сфери молодшого школяра / упоряд. О.А. Атемасова. Х.: Вид-во «Ранок», 2010. 176 с.
29. Радчук Г. К., Тіунова О. В. Сімейне виховання (освітній тренінг для батьків) : навч.-метод. Посібник. Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2007. 121 с.
30. Сарапулова Е. Г. Організація системи домашнього навчання й виховання на державному рівні. *Педагогіка і психологія*. 2000. № 2. С. 131–137.
31. Сарапулова Є. Г. Українські народні ігри дітей і молоді влітку. *Фізичне виховання в школі*. 1998. № 2. С. 28–30.
32. Сарапулова Є. Г. Фізіологічне доцільний режим дня. *Дошкільне виховання*. 2001. № 5. С. 13–15.
33. Седих К. Психологія сім'ї: навч. посіб. Київ: ВЦ «Академія», 2017. 192 с.
34. Сімейні форми виховання: усиновлення, опіка та піклування, прийомні сім'ї, дитячі будинки сімейного типу. URL: <http://surl.li/muahp>
35. Теорія і методика навчання й виховання дітей дошкільного та молодшого шкільного віку: від історії до інновацій : монографія / заг. ред., упоряд. : А. А. Сбруєва, С. М. Кондратюк. Сум. держ. пед. ун-т ім. А. С. Макаренка. Суми : Мрія, 2015. 587 с.
36. Федоренко Р.П. Психологія молодшої сім'ї і сімейна криза : монографія. Луцьк : РВВ Вежа, 2007. 168 с.
37. Desiatnyk K. V., Durmanenko O. L., Prima R. M., Intensification of The “TEACHER-PUPIL-PARENTS” Triad Cooperation in Upbringing Junior Pupils’ Spirituality. *Наука і освіта : науково-практичний журнал*. 2017. № 6/CLVIX. Педагогіка. С. 12–16.

40thread.tacv2/conversations?groupId=5807203a-62e7-4958-bd07-10078a3b23a9&tenantId=79cf2153-dcef-4e36-ab8c-89480b2366aa

2. Електронний ресурс. Справи сімейні. Сімейний портал. URL: <https://familytimes.com.ua>

3. Загальна декларація прав людини. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015?lang=uk#Text

4. Загальнодержавна програма «Національний план дій щодо реалізації Конвенції ООН про права дитини на період до 2021р.». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/453-2018-%D0%BF#Text>

5. Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» від 07.12.2017 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>

6. Закону України «Про освіту» № 2145-19 від 05.09.2017. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

7. Конвенція про права дитини (від 20 листопада 1989 року). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text

8. Конституція України. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

9. Курс підвищення кваліфікації для освітян «Перша психологічна допомога учасникам освітнього процесу під час і після завершення воєнних дій». 2022. URL: <https://hryoutest.in.ua/courses/programa-pidvishchennya-kvalifikaciji-psihologichnoji-pidtrimki-dlya-osvityan-ta-batkiv>

10. Сімейний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text>

11. Центр здоров'я та розвитку «Коло сім'ї». URL: <https://k-s.org.ua/>

ДОДАТКИ
Додаток 1
Зразок резюме на посаду батьків (батька/матері)

АННА КОТЯЙ

ОСВІТА І КВАЛІФІКАЦІЇ

вер 2022 - лип 2026 **Бакалавр**
Волинський національний університет імені Лесі Українки, Луцьк

ДОСВІД РОБОТИ

вер 2020 - лип 2024 **Вчитель недільної школи**
Вчитель, Малеве

січ 2023 - чер 2023 **Практика**
Студент, Луцьк

РЕКОМЕНДАЦІЇ

Табір «Фортеця» **Бандура Валентина**
+380 (66) 389 31 58

Недільна школа «Ковчег» **Переведенцева Маргарита**
+380 (96) 197 28 45

НАВИЧКИ

Любов до дітей ★★★★★
Комунікація з дітьми ★★★★★

ПРОФІЛЬ

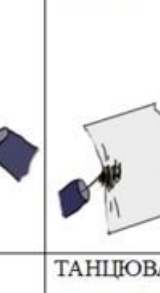

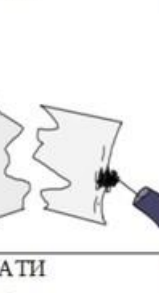
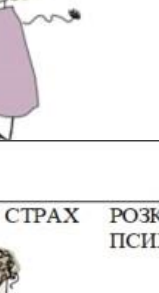

Мені важливо брати участь у вихованні своїх дітей і створювати для них безпечне і підтримуюче середовище. Я вірю, що мої професійні навички у вихованні, комунікації та організації робочого процесу роблять мене ідеальним кандидатом на посаду матері. Я з радістю приєднаюся до Вашої команди та принесу користь не лише своїм дітям, але і всьому колективу. Надіваюся на можливість обговорити мої навички і досвід під час особистої зустрічі. Дякую за увагу.

Додаток 2
«Як екологічно виражати емоції»

Я ЗЛЮСЯ – Я МОЖУ...

ГЛИБОКО ДИХАТИ 	БИТИ ПОДУШКУ 	ПРОСИТИ ПРО ДОПОМОГУ 	ВМИВАТИСЯ 	СЛУХАТИ МУЗИКУ
ПРИБИРАТИ 	КИДАТИ ПАПІР У ВІДРО 	М'ЯТИ ПАПІР 	РВАТИ ПАПІР 	НАДУВАТИ КУЛЬКУ
ГОВОРИТИ ПРО ТЕ, ЩО МЕНЕ РОЗІЗЛИЛО 	ВІДЖИМАТИСЯ 	ПРИСІДАТИ 	ТАНЦОВАТИ 	ШВИДКО РУХАТИСЯ

Я БОЮСЯ – Я МОЖУ...

ПОГОВОРИТИ З ДРУЗЬЯМИ 	НАМАЛЮВАТИ СТРАХ 	НАПИСАТИ У ЩОДЕННИКУ 	ЗЛПИТИ СТРАХ 	РОЗКАЗАТИ ПСИХОЛОГУ
ПОКАЗАТИ НА СТРАШНЕ 	ГЛИБОКО ПОДИХАТИ 	ПІТИ В БЕЗПЕЧНЕ МІСЦЕ 	ПРОЧИТАТИ КАЗКУ ЧИ ІСТОРІЮ 	ПОПРОСИТИ ДОПОМОГИ
РУХАТИСЯ 	МУТИКАТИ 	ВИПИТИ ВОДИ 	ПРОГРАТИ СИТУАЦІЮ З ІГРАШКАМИ 	ПОСПІЛКУВАТИСЯ З БАТЬКАМИ

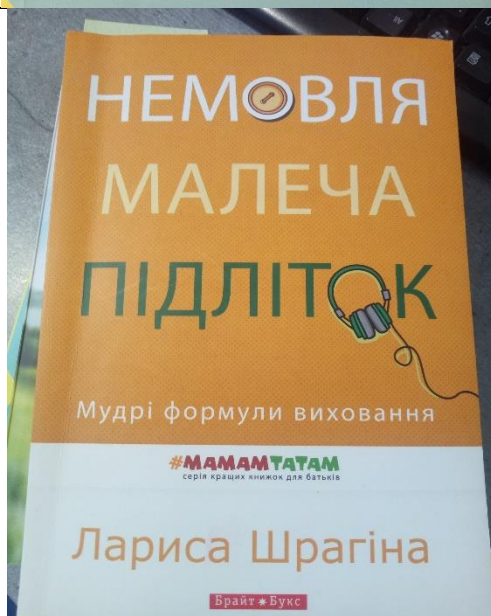
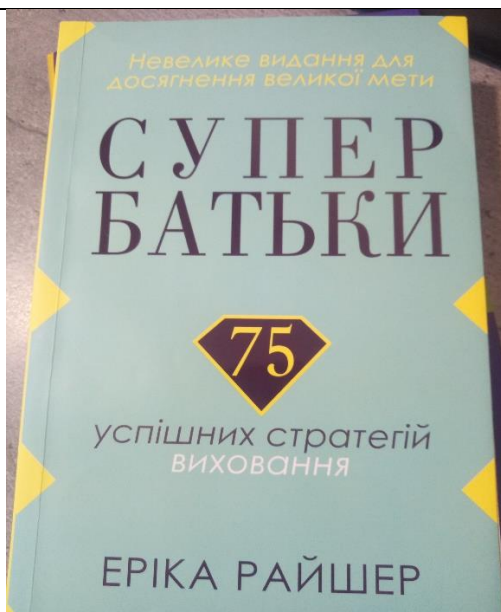
Я СУМЮЮ – Я МОЖУ...

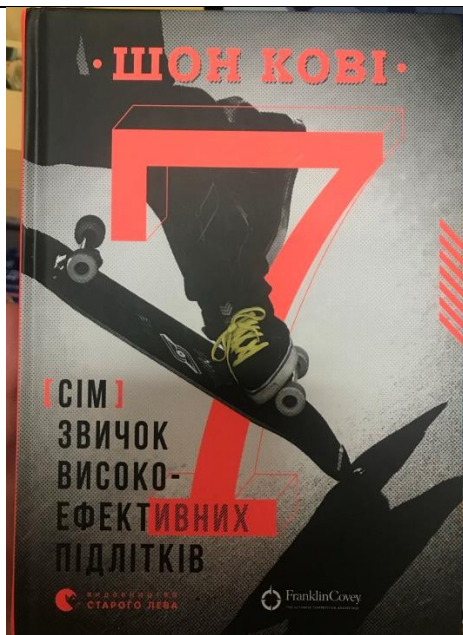
<p>ПЛАКАТИ</p> 	<p>ПРОСИТИ ПРО ДОПОМОГУ</p> 	<p>ПОГОВОРИТИ З ДРУЗЬМИ</p> 	<p>ПРОСИТИ, ЩОБ ОБІЙНЯЛИ</p> 	<p>ЗГАДУВАТИ ПРО ХОРОШЕ</p>
<p>СЛУХАТИ МУЗИКУ</p> 	<p>ПИСАТИ У ЩАДЕННИКУ</p> 	<p>ЗГАДАТИ ТИХ, ХТО МЕНЕ ЛЮБИТЬ</p> 	<p>МАЛЮВАТИ</p> 	<p>ЧИТАТИ</p>
<p>ГУЛЯТИ НА ВУЛИЦІ</p> 	<p>ЧИТАТИ</p> 	<p>ПОТЯГУВАТИСЯ</p> 	<p>ГРАТИ НА ІНСТРУМЕНТІ</p> 	<p>ЗАЛИШАТИСЯ НАОДИНЦІ</p>

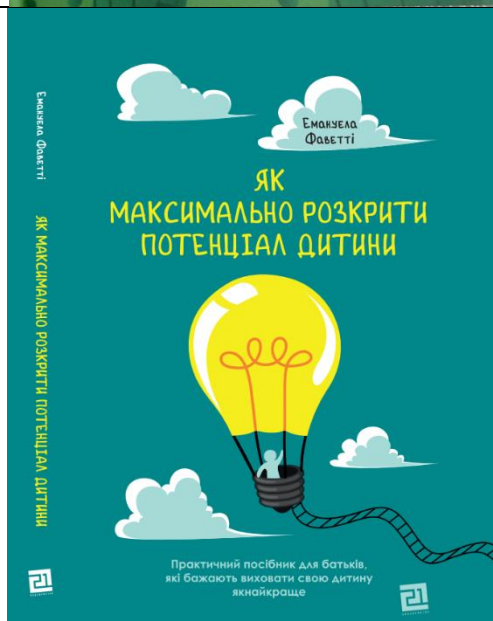
Додаток 3

Рекомендовані книги до ІНДЗ

Книга	Студент
	
	
	

АННА ГРЕСЬ

ЗРОЗУМІЙ МЕНЕ!

СЕКРЕТИ РОЗШИФРУВАННЯ
ДИТЯЧОЇ ПОВЕДІНКИ

Навчально-методичне видання

Десятник Катерина Володимирівна

РОДИННА ПЕДАГОГІКА:

методичні рекомендації до виконання практичних, індивідуальних завдань та самостійної роботи для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 013 Початкова освіта

Друкується в авторській редакції